

Erőszakos gyerekek, agresszív felnőttek

A kiskorúak különféle agresszív cselekedetei gyakran szerepelnek a napi hírekben. Általános tapasztalat, hogy folyamatosan csökken a fiatalok bűnelkövetők kora. Ma már nem ritka a felnőtteket is túlszárnyaló gyermeki agresszivitás. Szociológusok, pszichológusok elemzik, vajon mi lehet az ok, ki okolható a gyermekkorúak agresszivitásának erősödéséért.

A gyermeki agresszivitásért sok mindent okolnak: a genetikától, a szülői, iskolai nevelés hiányától egészen a médiáig, a filmig, a számítógépekig. Amellett, hogy minden felsorolt tényezőnek szerepe lehet az agresszív viselkedés kialakulásában, azért a szociológusok, a pszichológusok legfőképpen a médiát, a komputeres világot teszik felelőssé. Ezt a feltételezést számos, egymástól függetlenül lefolytatott médiakutatás eredményei is alátámasztani látszanak, ugyanakkor leszögezük, hogy a többi negatív hatás sem hanyagolható el. Egy kanadai viselkedéskutató csoport hatszáz, gyermeket váró családot vont be a vizsgálatába. Azt figyelték meg, hogy a szülők terhesség alatti viselkedése előre jelezheti a megszületendő baba későbbi viselkedését. Az agresszív, egymással sokat veszekedő, kiabáló szülők gyerekei között már óvodás korukra több volt a verekedős, társait terrorizáló, rosszul kezelhető gyerek, mint a harmonikus kapcsolatban élő szülők esetében. A szülők, és különösen az anya ideálistól eltérő magatartásáért a kutatók egyrészt az idő előtti (húsz év alatti) teherbeesést, a rossz szociális körülményeket, az anya gyermekkorai magatartási problémái következményeként felnőtt korában kialakult pszichés problémáit okolják. A gyerekekkel szemben tanúsított ingerült, agresszív szülői magatartás a kutatók szerint, bár általában tudattalanul, de a gyermek létének, alapvető szükségleteinek az elutasítását jelentheti.

INGERÜLT SZÜLŐ – AGRESSZÍV GYEREK

A kutatók megfigyelték, hogy a gyermekükre folyamatosan agresszív arckifejezéssel tekintő, negatív érzelmeket sugárzó felnőttek csecsemői kialakulatlan személyiségének fejlődését negatív irányba indíthatja el, aminek következményeit majd egész életén át kénytelen lesz nemcsak ő maga, de a környezete is elviselni. Az állandóan rázúduló negatív jelzések

ellen a csecsemő úgy igyekszik védekezni, hogy nem figyel a fölé hajló ideges, mérges szülői tekintetekre, vagyis nem tanulja meg mások arcáról az érzelmek leolvasását, noha normális esetben éppen ebben az életszakaszban kellene ezt a nagyon fontos képességet elsajátítania. Nélküle egész életén keresztül nehézségei lesznek a másokkal való kommunikációban. Hiányában képtelen lesz mások érzelmeire ráhangolódni, vagy együtt érezni embertársaival. A fenyegető anyai közeledés már csecsemőkorban gyanakvóvá, bizalmatlanná tehet.

Az anya terhesség alatti alkoholizálása, dohányzása vagy drogozása azon felül, hogy fizikailag károsítja a magzatot, egyben az anya bizonyos fokú elutasítását is jelzi. Egy olyan személyiség jellemző viselkedése, aki a saját igényeit (a káros következmények ellenére) a születendő magzaté fölé helyezi. Az ilyen magatartás eredője általában szintén az anya csecsemő korában keresendő; feltételezhető, hogy egykor ő is anyja elutasító magatartását tapasztalta. A szakemberek szerint ez a negatív magatartás generációkon át elkíséri a családokat. Az agresszív óvodásból, ahogyan azt a kutatások eredményei is igazolták, könnyen lesz agresszív iskolás, majd kamasz és felnőtt, aki nem tudja megfelelően kezelni majd a saját gyermekeit sem. Így a kör bezárul, vagyis az agresszivitásért, erőszakos viselkedésért a biológiai, az öröklési, a nevelési okokat felelőssé tevőknek egyaránt igazuk van. A kanadai vizsgálat vezetője, Tremblay professzor a gyerekkori agresszivitás megelőzésének hatásos eszközeként említi, a megfelelően képzett védőnői rendszeres családlátogatását, már a várandósság első hónapjaitól. Szerinte ő az a szakember, aki hatékonyan segíthet az agresszív viselkedés tompításában, a magzat, illetve a baba speciális igényeinek felismerésében, a helyes bánásmód kialakításában.

HÁBORÚ ÉS BŰNÖZÉS A FILMEKBEN

A fentebb kifejtett okok miatt létrejött agresszív gyermeki személyiség negatív jegyei tovább erősödnek bizonyos külső hatásokra. Ezek például a filmek, a televízió, vagy maguk a számítógépes játékok. Tőkés Kinga szociálpszichológus „Média, számítógépes játékok és az agresszió” című tanulmányában megállapítja: a számítógépes játékefejlesztés és a filmipar aktuális termékei, illetve a bulvármédia erős kölcsönhatásban állnak. „Az agresszív tartalmak meghatározásához szükséges egy használható agresszió-körülírás. Mindenképp döntő tényező a szándékosság, amely szándék valaki vagy valami ellen irányul. Ez megjelenhet cselekvésben, a magatartásban vagy csupán a pszichében, nyílt vagy akár rejtett módon. Kiemelhető két fő megnyilvánulási formája: a háború, amely ember vagy embercsoportok, a hozzájuk kötődő tárgyak teljes elpusztításának vágyára épül, illetve a bűnözés, ahol a bűnöző életmódjába szervesen illeszkedik az emberi együttélést segítő szabályok, a törvények megsértése. Alapvető fontosságú az a kérdés, hogy vajon milyen helyzetekre válaszolunk szándékos ártó tendenciával, azaz agresszióval. Dollard és Miller frusztráció-agresszió hipotéziséből kiindulva azt mondhatjuk, hogy az egyén számára frusztráló helyzet feszültséget ébreszt benne, amely feszültséget a külvilág felé agresszió, önmaga felé szorongás és auto-agresszió formájában vezeti le. Az auto-agresszió egy speciális formája a regresszió, amely főleg rendszeresen frusztrált, viszont alacsony frusztráció-toleranciával bíró gyermekeknél fordul elő. Lényeges elem, hogy a frusztráció-agresszió hipotézis szerint az agressziót követően katarzis következik be, a feszültség eltűnik, tehát újabb agresszió nem várható. Valóban, nem egy laboratóriumi és terepkiérlet hozott ennek megfelelő eredményt, miszerint akik nyíltan kiélhették haragjukat, a későbbiekben kevesebb agressziót mutattak” – áll a tanulmányban. Vannak kutatók, akik viszont ennek éppen az ellenkezőjét állítják: szerintük az agresszív indulatokat gerjesztő játékok nem feloldják a meglévő agresszív hajlamot, hanem erősítik azt. Arra is felhívják a figyelmet, hogy a sikeres agressziót átélő személy ezt az eseményt jutalomként értékeli, az pedig tovább erősíti a saját agresszivitását és arra ösztönzi, hogy ezt a viselkedésmódot alkalmazza más helyzetekben is. A kutatók állítják: a sikeres agresszív cselekedet jutalomként való értékelése nemcsak személyes tapasztalat alapján történhet, ugyan ez a hatása lehet a film- vagy komputeres játékelménynek is, ahol a néző aktívan nem vesz részt a cselekményben, annak pusztán passzív szemlélője. Különösen érvényes ez a fiatal, kifejtetlen személyiségek esetében. Jellemző, hogy az agresszív viselkedést sokkal gyorsab-

ban elsajátítják, mint más viselkedésformákat. Az agresszív megnyilvánulások büntetése legalább annyira káros hatású lehet a személyiség fejlődésére, mint maga az eredeti cseleket. Az agresszivitása miatt büntetett gyerek szorongása fokozódik, a frusztráció pedig tovább erősítheti az agresszív magatartást. A büntetés hatására viszont a későbbiekben nem azon a területen (pl. játék közben) jelenik meg, hanem máshol (pl. óvodában, iskolában), ahol eddig nem tanúsított agresszivitást.

A BÜNTETÉS NEM MEGOLDÁS

Mivel a szülői büntetés is általában eleve egy agresszív magatartásforma (kiabálás, esetleg testi fenytetés), ezzel a felnőtt mintegy modellezi gyermekének az ilyen jellegű cselekedetek széles „választékát”. Ezeket a következtetéseket a kutatók számtalan kísérlet és megfigyelés alapján vonták le, és többek között azok szolgálták alapul a média elleni aktivizálódásra is.

Tényként fogalmazható meg, hogy az utóbbi néhány évtizedben, mind a médiában, mint a játékok területén az agresszív termékek előretörése tapasztalható. Oka, hogy ezeknek a területeknek a piacutató és PR-szakemberei (a magasabb profitszerzés lehetőségeinek vizsgálatakor) arra a következtetésre jutottak, hogy az emberek többsége kíváncsi az agresszív cselekedetekre, a veszélyes helyzeteket megoldó küzdési stratégiákra. Ennek ismeretében, a nagyobb piaci részesedés reményében, az agresszív témákat részesítették előnyben termékeik fejlesztésénél. Azok hatására napjainkra már mind a gyerekek, mind a felnőttek tömegeinek magatartásában jelent meg az agresszió, mint alapvető tényező és az azzal együtt járó (gyakran rejtett, ám létező) szorongás. E viselkedési forma tömeges elterjedése, az agresszivitás naponta tapasztalt megnyilvánulásai az emberek többségét közömbössé, fásulttá teszi, vagyis egy idő után tolerálják a rendellenes viselkedést. Közömbössé válnak mások fizikai vagy pszichés szenvedései iránt.

Az agresszió káros és tömeges hatásait elmezve a kutatók a megoldás lehetőségeit is vizsgálták. Keresték azokat az eszközöket, amelyek gátat szabhatnának az agresszív magatartásformák további terjedésében. A prevenciós munkát szerintük már a terhesgondozásnál kellene elkezdni, de még hatékonyabb lehetne, ha a házaspárok jegyesoktatása idején indulna a megelőző tevékenység. A házasulandó fiatalokban (megfelelően képzett szakembereknek) tudatosítani kellene, hogy a jövőben születendő gyermekeik agresszivitásáért ők maguk a felelősek, ezért nagyon fontos tényező kapcsolatukban a harmonikus érzelmi kötelék, a szeretetteljes, toleráns légkör. A hazai kutatók közül például dr. Teleki Béla több hatékony prevenciós tényezőt is megemlít. Ezek például:

az együttérzés erősítésében szerepet játszhat például a valamely tevékenység során tanúsított kooperáció, az egyének különbözőségének tolerálása, a társszellem fejlesztése. Eszközei a közös játékok, az ön- és emberismeret, a szabályok tiszteltetése a megtanítása. Noha a gyermeki agresszivitás kifejlődésének, erősödése megakadályozásának az elméleti taktikája ismert, Magyarországon a gyakorlatban szinte egyáltalán nem működik, mert a szülők időhiánnyal, anyagi gondokkal, illetve a szellemi energia hiányával küzdenek. A fáradt, ideges, kialvatlan szülők döntő többsége (még ha tudja is, hogy ezzel többet árt, mint használ) esetenként gyerekeit odaülteti a tévé elé, ahelyett, hogy beszélgetne, játszana, vagy sétára indulna velük. A televízió, a számítógépek negatív hatásai ellenére a kutatók többsége azt sem tartja követendő ütnak, amelyet némely szülő alkalmaz: a készülékek teljes kitiltását a családi otthonból. Ennek az lehet a következménye, hogy a készülékek hatásai alól teljesen kivont gyerekek számára ismeretlen marad az általuk közvetített agresszió, így amikor az életben találkoznak ilyen negatív megnyilvánulásokkal, képtelenek azokat helyesen kezelni. Védtelennek, tanácstalannak válnak, és náluk ez válhat ki szorongást, frusztrációt. Emellett a technikai eszközök otthonukból való „száműzésével” a szülők rengeteg olyan információtól is megfosztják gyermekeiket, amelyekre az életben feltétlenül szükségük volna, így lemaradhatnak tévénező, számítógépező kortársaiktól.

Marcel Frydman belga szociálpszichológus, aki Európában a legkiterjedtebb vizsgálatokat végezte a média és az agresszivitás kölcsönhatásáról, a negatív hatások eredményes csökkentése érdekében a folyamatos szülői kontrollt, felügyeletet ajánlja. Különösen az agresszív hajlamot mutató gyerekeknél fontos volna, már a film előtt, az abban majd látható agresszív cselekmények megbeszélése, a kódolt filmes nyelv által közvetített látnivalók kiértékelése.

ERŐSZAKRA TANÍTÓ JÁTÉKOK

Míg a televízió esetében a gyerek passzív szemlélője az erőszakos cselekedeteknek, addig a komputerjátékoknál aktív részese, mert ő maga irányíthatja a történeteket. Ezek egyértelmű hatásában megoszlanak a szakértői

vélemények. Tény, hogy pillanatnyilag nő az agresszivitás szintje, hosszú távon viszont egyesek szerint nő, mások szerint csökken. Abban a kutatók többsége megegyezik, hogy a televízióban sugárzott erőszakhoz hasonlóan, az erőszakos számítógépes játékok is rossz hatással vannak a gyermekek pillanatnyi agressziós szintjére. Egy amerikai vizsgálat szerint a 8–15 éves korosztály körében legnépszerűbbek a számítógépes játékok. A gyerekek nyolcvan százaléka örömmel játszik erőszakos, agresszív játékokkal. Megfigyelve az agresszív játékkal játszó 5–7 éves gyerekeket, megállapították, hogy ők közvetlenül utána sokkal inkább agresszívebben viselkedtek, mint a kontrollcsoport tagjai, akik valamilyen más játékkal játszottak. Ugyanezt tapasztalták az idősebb korosztályok vizsgálatánál is, mind a fiúk, mind a lányok esetében. A hosszú távú vizsgálatok eredményei viszont azt mutatták, hogy a gyakran agresszív videojátékokat játszó gyerekek köznap életben tanúsított magatartásában csökkent az agresszivitást. Vagyis a játékok levezették a feszültséget, gyengítették az agresszív hajlamot. Ebben a megállapításban viszont a kutatók között nincs egyetértés. Közülük van, aki azt állítja, hogy a korábbi kutatások azért mutattak ilyen eredményeket, mert még grafikai megvalósításuk egyszerű volt a videojátékok, ám napjaink élethű programjai nagymértékben hasonlítanak a katonaság által használt, ellenség megölésének módszereit oktató szimulációs programjaihoz, vagyis mindegyik táplálja az agresszív érzelmeiket. Nemcsak rövid távon, hanem hosszú távon is. A megfigyelések eredményei azt a feltételezést támasztják alá, hogy az eleve szelídebb természetű gyerekekre az agresszív játékok hosszú távon nincsenek hatással, ám az eredetileg is robbanékonyabb természetűeknél fokozzák ennek a negatív magatartásnak az erejét, ám pontos ok-okozati összefüggéseket nem sikerült feltárniuk. Éppen úgy, mint a tanulmányi eredmények és az agresszivitás összefüggései között, mégpedig annak ellenére, hogy vizsgálatokban azt tapasztalták, hogy az agresszív gyerekek többsége általában gyengébben teljesít az iskolában.

LÓRÁNT IDA

„BEVEZETÉS A HOMEOPÁTIÁBA” Orvosoknak

Érdeklődő orvosoknak kétnapos, klinikai szemléletű, a napi gyakorlatban jól alkalmazható tudást biztosító tanfolyamot szervezünk. A tanfolyam egyetemileg akkreditált, 10 kreditpont

Időpontja: 2008. október 4-5., Szombat: 10:00h-18:00h-ig, vasárnap: 9:00h-16:00h-ig

Helyszín: CEDH iroda előadóterme (1111 Bp., Bartók Béla út 28. 1/1.)

Tanfolyam díja: 15.000.-HUF + 20% Áfa

Jelentkezési határidő: 2008. szeptember 30.

Jelentkezés: CEDH iroda telefon: (1)-209-5782, fax: (1)-209-1793, e-mail: info@cedh.hu, www.cedh.hu